

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.5

Вадим ГЕДУЛЬЯНОВ

кандидат юридичних наук

ORCID: 0000-0002-2746-0838

DOI: 10.32782/LST/2024-1-3

Бібліографічний опис статті: Гедульянов, В. (2024). Застосування європейських стандартів у процесі законотворчої роботи як один з пріоритетних напрямів подальшого удосконалення діяльності Верховної Ради України. *Law. State. Technology*, 1, 20–25, doi: 10.32782/LST/2024-1-3

ЗАСТОСУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ У ПРОЦЕСІ ЗАКОНОТВОРЧОЇ РОБОТИ ЯК ОДИН З ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ ПОДАЛЬШОГО УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Метою статті є постановка питання щодо того, що застосування європейських стандартів у процесі законотворчої роботи на сучасному етапі виступає як один з пріоритетних напрямів подальшого удосконалення діяльності Верховної Ради України.

Узагальнено, що вектори європеїзації діяльності Верховної Ради України можна визначити через активну участь у взаємодії з європейськими інституціями та підтримку спільних ініціатив і рекомендацій, а також через підтримку та впровадження європейських стандартів, норм та практик у внутрішній законодавчий процес та в інші сфери діяльності Парламенту України.

Враховуючи сутність цих двох векторів, сформульовано, що взаємодія з європейськими інституціями та підтримка спільних ініціатив і рекомендацій є проблематикою, що в основному належить до сфери міжнародного права. З іншого боку, підтримка та впровадження європейських стандартів, норм та практик у внутрішній парламентський процес (процедури) є складовою конституційного та адміністративного права. Галуззю конституційного права вивчаються основні принципи та норми, що регулюють організацію та функціонування парламентської системи, а також роль та повноваження Верховної Ради України в рамках європейської інтеграції. У той час, адміністративне право зосереджується на вивченні процедур, механізмів та інструментів реалізації європейських стандартів та норм у внутрішньому законодавчому процесі, включаючи адаптацію законодавства та адміністративні процедури до вимог європейських стандартів.

Резюмовано, що органами публічної влади в Україні вже вжито ряд заходів у напрямі європеїзації функціонування Верховної Ради України. При цьому, практична реалізація цих заходів поки що не завершена.

Ключові слова: представницька демократія, демократія, представницькі органи, парламентаризм, Парламент України, європеїзація.

Vadim HEDULIANOV

Candidate of Sciences in law

ORCID: 0000-0002-2746-0838

DOI: 10.32782/LST/2024-1-3

To cite this article: Hedulianov, V. (2024). Zastosuvannya yevropeys'kykh standartiv u protsesi zakonotvorchoyi roboty yak odyin z priorytetnykh napryamiv podal'shoho udoskonalennya diyal'nosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny [The application of European standards in the process of law-making work as one of the priority directions for further improvement of the activity of the Verkhovna Rada of Ukraine]. *Law. State. Technology*, 1, 20–25, doi: 10.32782/LST/2024-1-3

THE APPLICATION OF EUROPEAN STANDARDS IN THE PROCESS OF LAW-MAKING WORK AS ONE OF THE PRIORITY DIRECTIONS FOR FURTHER IMPROVEMENT OF THE ACTIVITY OF THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE

The purpose of the article is to pose the question that the application of European standards in the process of law-making at the current stage is one of the priority directions for further improvement of the activity of the Verkhovna Rada of Ukraine.

In general, the vectors of Europeanization of the activity of the Verkhovna Rada of Ukraine can be determined through active participation in interaction with European institutions and support of joint initiatives and recommendations, as well as through support and implementation of European standards, norms and practices in the internal legislative process and in other spheres of activity of the Parliament of Ukraine.

Taking into account the essence of these two vectors, it is formulated that interaction with European institutions and support of joint initiatives and recommendations is a problem that mainly belongs to the sphere of international law. On the other hand, the support and implementation of European standards, norms and practices in the internal parliamentary process (procedures) is a component of constitutional and administrative law. The branch of constitutional law studies the main principles and norms regulating the organization and functioning of the parliamentary system, as well as the role and powers of the Verkhovna Rada of Ukraine within the framework of European integration. At that time, administrative law focuses on the study of procedures, mechanisms and tools for the implementation of European standards and norms in the domestic legislative process, including the adaptation of legislation and administrative procedures to the requirements of European standards.

It is summarized that public authorities in Ukraine have already taken a number of measures in the direction of Europeanization of the functioning of the Verkhovna Rada of Ukraine. At the same time, the practical implementation of these measures has not yet been completed.

Key words: representative democracy, democracy, representative bodies, parliamentarism, Parliament of Ukraine, Europeanization.

Постановка проблеми. Тема статті має значну актуальність в контексті стратегічних завдань України на шляху до європейської інтеграції.

По-перше, надзвичайно важливим є максимально можливе «зближення» з відповідними європейськими стандартами (стандарти Європейського Союзу). Адже процес європеїзації діяльності Парламенту дозволяє Україні наблизитися до стандартів та практик, які існують в країнах Європейського Союзу. Це допомагає створити єдиний простір у процесі європейської інтеграції України.

По-друге, важливим є як подальше зміцнення демократії, так і подальша розбудова правової держави. Європеїзація сприяє розбудові «сильних» інститутів та підвищенню рівня демократії, що має своїм наслідком більше наближення України до повної практичної реалізації у країні концепції правової держави. Подальше удосконалення функціонування Парламенту є ключовим аспектом в цьому процесі.

По-третє, все більше і більше значення набуває швидкість інтеграції до Європейського Союзу - адже активна європеїзація Парламенту сприяє збільшенню шансів на інтеграцію України до ЄС. Забезпечення відповідності законодавства та норм гармонізує Україну з європейським співтовариством.

По-четверте, європеїзація по відношенню до подальшого удосконалення функціонування представницьких органів завжди передбачає

розширення кола випадків, у яких необхідним є залучення громадськості. Досвід тих країн, які відносно нещодавно приєдналися до ЄС, свідчить про те, що процес європеїзації включає в себе активну участь громадськості. Удосконалення роботи Парламенту на європейських засадах сприятиме залученню громадськості до прийняття рішень та стимулюватиме взаємодію між Урядом і громадянами України.

Насамкінець, слід відмітити таку важливу для сучасної Української держави мету, як економічна та соціальна стабільність. Ефективна робота Парламенту за європейськими стандартами сприяє стабільності в економіці та соціальній сфері. Зміцнення інститутів та правових механізмів робить країну привабливішою для іноземних інвесторів та партнерів – чи то йдеться про надання допомоги під час війни, чи про відбудову країни після її закінчення.

Отже, подальше удосконалення функціонування Парламенту в контексті європеїзації є ключовим напрямком для досягнення стратегічних цілей України на шляху до інтеграції до ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як правило, питання, пов'язані з європеїзацією діяльності органів публічної влади, досліджуються фахівцями з міжнародного права. В національній юридичній літературі фахівцями з конституційного права ці питання розглядаються доволі фрагментарно (дивись, наприклад, Qaracayev, 2022 (2), Mishyna, 2023 (2)).

Метою статті є постановка питання щодо того, що застосування європейських стандартів у процесі законотворчої роботи на сучасному етапі виступає як один з пріоритетних напрямів подальшого удосконалення діяльності Верховної Ради України.

Основний текст. Таким чином, актуальність аналізованого питання не викликає сумнівів. А отже, можна сконцентрувати увагу на визначенні основних завдань та перспектив подальшого удосконалення функціонування Парламенту України з урахуванням такого стратегічного вектору, як вектор європеїзації.

Найбільш важливим для подальшого удосконалення діяльності Парламенту України на сучасному етапі є такий документ, як Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року. Ця угода вже знайшла оцінку в українській юридичній літературі. Здебільшого фахівці доходять думки, що «фактично ця Угода за своїм обсягом і тематичним охопленням є найбільшим міжнародно-правовим документом за всю історію України. Враховуючи цю обставину, визначити межі європейської інтеграції України на підставі аналізу положень цієї Угоди можна лише в загальних рисах, шляхом описання цих меж, адже із 486 статей Угоди більшість статей визначають окремі напрями взаємодії України та ЄС» (Mosyondz & Kazmiryshyn (2018), 34). Отже, в контексті подальшого удосконалення діяльності Парламенту України, особливу увагу слід приділити вивченню та аналізу важливих аспектів Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Це дозволить ефективно впроваджувати європейські стандарти та норми в українське законодавство, сприяти гармонізації внутрішньопарламентських процедур з європейськими стандартами та практиками, а також забезпечити взаємодію та співпрацю з колегами з Європейського Парламенту та інших країн-членів Європейського Союзу. Такий підхід сприятиме подальшій інтеграції України в європейський правовий та політичний простір, зміцненню демократії та правової державності у нашій країні.

З точки зору концепції взаємодії між Європейським Парламентом та Верховною Радою України, у тому числі щодо подальшої європеїзації діяльності останньої, привертає увагу зміст статей 467 та 468 Угоди.

Згідно з статтею 467:

– формується Парламентський комітет асоціації, який стає майданчиком для взаємодії між

членами Верховної Ради України та Європейського Парламенту, де вони можуть проводити засідання та обмінюватися думками. Засідання Парламентського комітету асоціації проводяться на регулярній основі, визначеній самим комітетом;

– Парламентський комітет асоціації складається з представників Верховної Ради України з одного боку та членів Європейського Парламенту – з іншого боку;

– Парламентський комітет асоціації встановлює свій власний порядок денний;

– періодично головування в Парламентському комітеті асоціації здійснюється по черзі: представником Верховної Ради України і представником Європейського Парламенту відповідно до встановлених ними правил.

Стаття 468 Угоди передбачає, що:

– Парламентський комітет асоціації має право запитувати в Раді асоціації необхідну інформацію щодо виконання угоди. Рада асоціації, у свою чергу, надає Комітету запитувану інформацію;

– Парламентський комітет асоціації повинен бути інформований про рішення та рекомендації Раді асоціації;

– Парламентський комітет асоціації може надавати рекомендації Раді асоціації;

– Парламентський комітет асоціації має можливість утворювати відповідні підкомітети (Association Agreement 2014).

Таким чином, згідно зі статтями 467 та 468 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, встановлено механізми взаємодії між Верховною Радою України та Європейським Парламентом щодо подальшої європеїзації діяльності останньої. Зокрема, створено Парламентський комітет асоціації, який є майданчиком для діалогу та обміну думками між членами Верховної Ради України та Європейського Парламенту; він має право запитувати інформацію щодо виконання Угоди, надавати рекомендації Раді асоціації та утворювати відповідні підкомітети.

Такий механізм сприяє активній взаємодії між українським та європейським парламентами, що сприяє подальшій європеїзації законодавства та політичного процесу в Україні. Таким чином, вектори європеїзації діяльності Верховної Ради України можна визначити через активну участь у взаємодії з європейськими інституціями та підтримку спільних ініціатив і рекомендацій, а також через підтримку та впровадження європейських стандартів, норм та практик у внутрішній законодавчий процес та в інші сфери діяльності Парламенту України.

Враховуючи сутність цих двох векторів, можна стверджувати: взаємодія з європейськими інституціями та підтримка спільних ініціатив і рекомендацій є проблематикою, що в основному належить до сфери міжнародного права. З іншого боку, підтримка та впровадження європейських стандартів, норм та практик у внутрішній парламентський процес (процедури) є складовою конституційного та адміністративного права. Галуззю конституційного права вивчаються основні принципи та норми, що регулюють організацію та функціонування парламентської системи, а також роль та повноваження Верховної Ради України в рамках європейської інтеграції. У той час, адміністративне право зосереджується на вивченні процедур, механізмів та інструментів реалізації європейських стандартів та норм у внутрішньому законодавчому процесі, включаючи адаптацію законодавства та адміністративні процедури до вимог європейських стандартів.

Адаптація законодавства України до європейських стандартів відбувається на основі положень Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 р. (On the National Program for the Adaptation, 2004). Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу є стратегічним документом, спрямованим на гармонізацію законодавства України з європейськими стандартами та нормами. Вона визначає конкретні заходи та строкові рамки для адаптації українського законодавства до законодавства ЄС. Положення цієї програми є важливими для європеїзації діяльності Верховної Ради України, оскільки вони визначають конкретні напрями та завдання для адаптації законодавства України до європейських стандартів. До цих напрямів можна віднести гармонізацію законодавства у сферах права та правосуддя, економіки та торгівлі, прав людини та громадянства, транспорту та інфраструктури, середовища та енергетики тощо.

Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу складається з двох змістовних частин.

Перша присвячена пріоритетними сферами, в яких здійснюється адаптація законодавства України до *acquis communautaire*. До числа таких сфер парламентське право не входить. Проте, це не означає, що парламентська діяльність не має важливості в контексті процесу європеїзації. Парламент відіграє важливу роль

у забезпеченні відповідності національного законодавства європейським стандартам та нормам через ухвалення відповідних законів та реформування законодавчого процесу.

Як раз цим питанням і присвячена друга частина Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Передбачено, що «державна політика України щодо адаптації законодавства формується як складова частина правової реформи в Україні та спрямовується на забезпечення єдиних підходів до нормопроєкування, обов'язкового врахування вимог законодавства Європейського Союзу під час нормопроєкування, підготовки кваліфікованих спеціалістів, створення належних умов для інституціонального, науково-освітнього, нормопроєктного, технічного, фінансового забезпечення процесу адаптації законодавства України» (Nationwide program of adaptation 2004). Загальнодержавна програма покладає на Верховну Раду України такі етапи адаптації, як:

- «визначення переліку законопроектних робіт;

- підготовка проектів законів України та інших нормативно-правових актів, включених до переліку законопроектних робіт, та їх прийняття» (Nationwide program of adaptation 2004).

Після визначення переліку законопроектних робіт та підготовки відповідних проектів законів, наступним етапом є їх прийняття Верховною Радою України. Цей процес включає ухвалення законодавчих актів та інших нормативно-правових документів, які відповідають вимогам та стандартам Європейського Союзу та сприяють адаптації законодавства України до *acquis communautaire*. Положення щодо цього деталізовано у Розділі VIII «Інституціональний механізм», у якому розглядаються положення щодо інституційного механізму. Верховна Рада України має такі обов'язки: забезпечення виконання Програми з питань, які належать до компетенції Верховної Ради України; розгляд проектів законів України, розроблених на виконання Програми; визначення цілей та завдань другого та наступних етапів виконання Програми, встановлення їх часових меж; у разі потреби внесення змін до Програми; проведення щорічних слухань про стан виконання Програми; забезпечення експертизи внесених до Верховної Ради України всіма суб'єктами права законодавчої ініціативи законопроектів на їх відповідність *acquis communautaire* на всіх етапах їх розгляду (Nationwide program of adaptation 2004).

Безпосередньо до законодавчого процесу відносяться також і положення Розділу IX «Осо-

бливості розгляду законопроектів та проектів інших нормативно-правових актів, що належать за предметом правового регулювання до сфер, праввідносини в яких регулюються правом Європейського Союзу». Слід зазначити, що вони розроблені з урахуванням європейських стандартів у законотворчій діяльності, на підставі аналізу основних етапів створення закону в європейських парламентах. Застосування європейських стандартів у процесі законотворчої роботи Парламенту України можна визначити як один з пріоритетних напрямів подальшого удосконалення діяльності Верховної Ради України.

Ці положення спрямовані на забезпечення відповідності законодавства України європейським нормам і стандартам, що є важливим кроком у зміцненні співпраці між Україною та Європейським Союзом. Це сприяє гармонізації законодавства України з правовими стандар-

тами Європейського Союзу і підвищує його відповідність міжнародним нормам. Такий підхід сприяє покращенню якості законодавчого процесу в Україні та підвищенню довіри до законодавчих органів у країні і за кордоном.

Висновок. Резюмуючи, слід зазначити, що органами публічної влади в Україні вже вжито ряд заходів у напрямі європеїзації функціонування Верховної Ради України. При цьому, практична реалізація цих заходів поки що не завершена – а тому у цілому справедливим буде стверджувати, що наявні необхідні програмні документи з відповідних питань, на підставі яких проводяться та / або у майбутньому можуть проводитися реформи, що стосуються діяльності Верховної Ради України. Перспективи подальших досліджень у цій сфері полягають у визначенні також і інших пріоритетних напрямів подальшого удосконалення діяльності Верховної Ради України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: затверджена Законом України від 18 березня 2004 р. «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>
2. Мосьондз С. О., Казміришин Е. О. Стратегічні вектори адміністративно-правового забезпечення державної політики у сфері європейської інтеграції України. *Аспекти публічного управління*. 2018. Т. 6. № 3. С. 32–38.
3. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18 березня 2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>
4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011
5. Mishyna N. Decentralization: European court of human rights' judgements implementation. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2023. № 32. Р. 94–99.
6. Mishyna N. V. Role of local and regional authorities in the implementation of ECtHR judgments: bibliographical review. *Юридичний вісник*. 2023. № 3. С. 146–151.
7. Qaracayev C. Axiological Function of The Constitutional Court of The Republic of Azerbaijan. *Juris Europensis Scientia*. 2022. №3. С. 135–138.
8. Qaracayev C. Local Self-government in the Republic of Azerbaijan: Problems of the Administrative Supervision. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2022. № 57. С. 24–27.

REFERENCES:

1. Zahalnoderzhavna prohrama adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu: zatverdzhena Zakonom Ukrainy vid 18 bereznia 2004 r. «Pro Zahalnoderzhavnu prohramu adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu» [Nationwide program of adaptation of the legislation of Ukraine to the legislation of the European Union: approved by the Law of Ukraine dated March 18, 2004 «On the Nationwide Program of Adaptation of the Legislation of Ukraine to the Legislation of the European Union»]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15> [in Ukrainian].
2. Mosyondz, S. O. & Kazmiryshyn, E. O. (2018). Stratehichni vektory administratyvno-pravovoho zabezpechennia derzhavnoi polityky u sferi yevropeiskoi intehratsii Ukrainy [Strategic vectors of administrative and legal support of state policy in the sphere of European integration of Ukraine]. *Aspects of public administration* (6–3), 32–38 [in Ukrainian].

3. Pro Zahalnodержavnu prohramu adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu: Zakon Ukrainy vid 18 bereznia 2004 r. [On the National Program for the Adaptation of the Legislation of Ukraine to the Legislation of the European Union: Law of Ukraine dated March 18, 2004]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15> [in Ukrainian].

4. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony vid 27 chervnia 2014 roku [Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand, dated June 27, 2014]. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [in Ukrainian].

5. Mishyna, N. V. (2023) Role of local and regional authorities in the implementation of ECtHR judgments: bibliographical review. *Law Herald* (3), 146–151 [in English].

6. Mishyna, N. (2023). Decentralization: European court of human rights' judgements implementation. *Scientific works of the National University "Odesa Law Academy"*, 32, 94–99 [in English].

7. Qaracayev, C. (2022). Axiological Function of The Constitutional Court of The Republic of Azerbaijan. *Juris Europensis Scientia*, 2022(3), 135–138 [in English].

8. Qaracayev, C. (2022). Local Self-government in the Republic of Azerbaijan: Problems of the Administrative Supervision. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Ser.: Jurisprudence*, 57, 24–27 [in English].